

ACZ 6235

PENGGUNAAN DALAM EKONOMI :
ANALISIS DARI PERSPEKTIF
ISLAM

BASRI BIN ABD GHANI

JABATAN SYARIAH DAN EKONOMI
BAHAGIAN PENGAJIAN SYARIAH
AKADEMI PENGAJIAN ISLAM
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR.

2003

Perpustakaan Universiti Malaya

A511195496

PENGGUNAAN DALAM EKONOMI :
ANALISIS DARI PERSPEKTIF
ISLAM

BASRI BIN ABD GHANI

Disertasi ini dikemukakan untuk memenuhi
Sarjana Syariah Dan Ekonomi

JABATAN SYARIAH DAN EKONOMI
BAHAGIAN PENGAJIAN SYARIAH
AKADEMI PENGAJIAN ISLAM
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR.

2003

PENGAKUAN

Saya akui karya ini adalah hasil kerja saya sendiri kecuali nukilan-nukilan dan ringkasan-ringkasan yang tiap-tiap satunya saya jelaskan sumbernya.

BASRI BIN ABD. GHANI

.....
12. MEI. 2003

PENGHARGAAN

Setinggi kesyukuran ke hadrat Allah S.W.T atas inayah serta limpah kurniaNya memampukan saya menyiapkan tesis ini . Paling saya hormati adalah penyelia tesis Prof. Madya Dr. Ab. Mumin bin Ab. Ghani yang tidak mengira penat lelah dan kesibukan beliau untuk meneliti setiap bab yang diketengahkan . Berkat kegigihan dan kesabaran beliau membimbing dan memberi tunjukajar serta panduan memudahkan lagi kerja-kerja saya menyempurnakan tesis ini.

Penghargaan juga saya tujukan kepada rakan-rakan seperjuangan yang banyak membantu khususnya Ustaz Abd. Aziz Harjin, Ghafarullahuddin di Universiti Teknologi MARA Kampus Arau dan Shah Alam, Fakulti Ekonomi Universiti Teknologi MARA Kampus Arau, dan UUM Sintok, Kedah yang telah memberikan idea, pandangan-pandangan bernas dan kerjasama yang tinggi untuk menyiapkan tesis. Di samping Pustakawan dan Kakitangan Universiti Teknologi MARA Kampus Arau, KUSZA K.Terengganu dan Kakitangan Perpustakaan Jabatan Mufti Perlis, yang tidak sedikit membantu kerja-kerja penulisan.

Sekalung ucapan setinggi-tinggi terima kasih yang tidak terhingga atas kesabaran isteri tercinta Puan Zakiah bt. Awang serta anak-anak yang dikasihi NorAflah, Mohd Faiz, Norfarhana, Mohd Shafiq dan Noradibah yang berterusan menjadi sumber inspirasi, motivasi serta penghibur dikala tertekan. Iringan doa bonda Raimas Taib dan ayahanda Abd.Ghani Embong menambahkan lagi keberkatan dalam menghadapi cabaran di sepanjang penulisan ini.

Ucapan penghargaan juga ditujukan kepada Bahagian Penyelidikan dan Biasiswa Universiti Teknologi MARA yang membiayai penyelidikan serta sokongan kuat Pusat Pendidikan Islam Universiti Teknologi MARA bersama warganya.

Sekian .

Basri bin Abd. Ghani

Universiti Malaya, K. Lumpur.

No. IGA 99048.

ABSTRAK

Tesis ini mengkaji aspek penggunaan dalam Islam. Aktiviti penggunaan merupakan agenda ekonomi dalam kehidupan seharian manusia. Perkara yang menjadi fokus ialah falsafah, etika dan matlamat kepenggunaan dalam Islam yang memberi dasar kepada gelagat individu ekonomi untuk bertindak ke atas barangan dan perkhidmatan. Penggunaan secara Islam menggalakkan aktiviti kesederhanaan, keutamaan terhadap pemilihan barangan dan perkhidmatan serta pengiktirafan segala sumber adalah milik Allah. Gambaran dalam kajian memperlihatkan aktiviti pengguna Muslim menyimpang jauh daripada tuntutan yang dikehendaki oleh Islam. Walau pun rata-rata individu Muslim mengiakan keIslaman mereka, namun penghayatan jelas tidak selari dengan Islam yang sebenarnya. Analisis ekonomi konvensional juga diketengahkan untuk melihat secara ilmiah kedudukan aktiviti penggunaan dalam dua sistem iaitu Islam dan Konvensional. Pertentangan dari kedua sistem adalah ketara dari sudut keadilan, kepuasan, prioriti, kebendaan dan pembentukan gelagat individu ekonomi serta matlamat yang ingin dicapai. Semua ini tidak menghairankan kerana kedua-duanya bertitik tolak dari sumber ilmu dan falsafah yang berbeza.

ABSTRACT

CONSUMPTION IN ISLAM : AN ANALYSIS IN THE ISLAMIC PERSPECTIVE.

This thesis looks into the reality of consumption in Islamic perspective. Consumption activities are economic agendas in the daily life of humans. The main focus of the issue are the philosophy, ethics and the purposes of consumption in Islam which shape the foundation of economic behaviour in the consumption of goods and services. Islam encourages moderation in all activities, gives high priority to quality goods and services and acknowledges that all resources are under the ownership of Allah Almighty. The research demonstrates that Muslim consumers have contradicted and deviated from the teachings of Islam. For most of them, despite claiming to be practicing Islam, but apparently in practice they do otherwise. Both Islamic and conventional economic analyses are presented to compare the consumption activities from these two systems. The differences in the two systems are evident in terms of justice, satisfaction, material consequences, consumer attitudes and the objectives. The findings are not unexpected because both systems are derived from different sources of knowledge and principles.

SENARAI SINGKATAN

s. w. t	Subhanahuwatatala
U.S. A	United State of America
Ltd.	Limited
I.T.M	Institut Teknologi Mara.
U.U.M	Univerversiti Utara Malaysia.
Dr.	Doktor Falsafah.
r.a.	RadiaAllahu Anhu
s.a.w	Sallahualaihi wassalam.
M	Masehi
U.I.A	Universiti Islam Antarabangsa.
U.S.M	Universiti Sains Malaysia.
Kkp	Keluk Kemungkinan Pengeluaran
t.t	Tanpa Tahun.
t.p	Tanpa Penerbit.
j.	Jilid
h.	Halaman.
Prof.	Profesor

SISTEM TRANSLITERASI PERKATAAN ARAB

HURUF ARAB HURUF LATIN HURUF ARAB HURUF LATIN

ا	a	ط	ṭ
ب	b	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	th	غ	gh
ج	j	ف	f
ح	ḥ	ق	q
خ	kh	ك	k
د	d	ل	l
ذ	dh	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	w
س	s	ه	h
ش	sy	ء	’
ص	ṣ	ي	y
ض	ḍ	ة	ṭ/h

VOKAL PENDEK

ا	a
ي	i
و	u

VOKAL PANJANG

آ	ā
إ	ī
أ	ū

ISI KANDUNGAN.....	HALAMAN
TAJUK.....	ii
PENGAKUAN.....	iii
PENGHARGAAN.....	iv
ABSTRAK.....	vi
ABSTRACT.....	vii
SENARAI SINGKATAN.....	vii
SISTEM TRANSLITERASI PERKATAAN ARAB.....	ix
ISI KANDUNGAN.....	x

BAB PERTAMA.....	1
PENDAHULUAN.....	1
1.1 MUKADIMAH.....	1
1.2 LATAR BELAKANG MASALAH.....	2
1.3 KENYATAAN MASALAH.....	3
1.4 TINJAUAN KARYA-KARYA TERPILIH.....	4
1.5 OBJEKTIF KAJIAN.....	9
1.6 KAEDAH KAJIAN.....	10
1.7 SKOP DAN KANDUNGAN KAJIAN.....	11
1.8 ORGANISASI BAB.....	12
BAB DUA.....	15
FALSAFAH EKONOMI ISLAM.....	15
2.1 ASAS FALSAFAH EKONOMI.....	15
2.2 PENGERTIAN EKONOMI DAN IQTIṢĀD.....	27
2.3 DISIPLIN DAN SKOP EKONOMI.....	31
2.4 KONSEP MANUSIA EKONOMI DAN MANUSIA ISLAM.....	36
2.4.1 Manusia makhluk ciptaan Allah s.w.t.....	45
2.4.2 Manusia Yang Berakhlak.....	46

2.5 KEKURANGAN RELATIF DALAM EKONOMI MODEN DAN ISLAM.....	48
2.6 SUMBER-SUMBER ILMU DAN RUJUKAN EKONOMI : TITIK PERBEZAAN BARAT DAN ISLAM.....	57
2.7 KESIMPULAN.....	67
BAB KETIGA.....	70
KONSEP PENGGUNAAN	70
3.1 PENDAHULUAN	70
3.2 DEFINISI PENGGUNAAN	71
3.3 FALSAFAH PENGGUNAAN	72
3.3.1 Kemaslahatan.....	72
3.3.2 Pemilikan	73
3.3.3 Pengabdian	74
3.3.4 Amanah	75
3.4 PRINSIP-PRINSIP PENGGUNAAN.....	76
3.5 KEPENTINGAN PENGGUNAAN.....	81
3.5.1 Bertepatan dengan kehendak Allah s.w.t.	82
3.5.2 Sederhana	83
3.5.3 Etika.....	84
3.5.4 Matlamat	85
3.5.5 Sistematik	85
3.6 KEDUDUKAN KEHENDAK DAN KEPERLUAN MANUSIA.....	86
3.6.1 Naluri tabii.....	87
3.6.2 Jangkaan Sosial.....	87
3.6.3 Pengiklanan.....	87
3.6.4 Pembangunan Ekonomi	87
3.6.5 Kesan Demonstrasi	88
3.7 CIRI-CIRI KEHENDAK MANUSIA.	89
3.7.1 Kehendak Manusia Tidak Terbatas.....	90
3.7.2 Kehendak Manusia Boleh Dipenuhi	90
3.7.3 Kehendak Manusia Berulang-ulang.....	91

3.7.4 Kehendak Manusia Saling Melengkapi	91
3.7.5 Kehendak Bersifat Bersaing	91
3.7.6 Banyak Kehendak Bertukar Menjadi Tabiat	92
3.7.7 Kehendak Manusia Berubah-ubah	92
3.8 KONSEP 'KEHENDAK' DAN 'KEPERLUAN' MANUSIA DARI PERSPEKTIF ISLAM	95
3.9 MATLAMAT PENGGUNAAN DALAM ISLAM.	98
3.10 KESIMPULAN	103
BAB KEEMPAT	105
KEDUDUKAN PENGGUNAAN DALAM MASALAH ASAS EKONOMI.....	105
4.1 METODOLOGI DAN MASALAH ASAS EKONOMI.	105
4.1.1 Analisis Positif.....	105
4.1.2 Analisis Normatif.....	107
4.2 APAKAH JENIS BARANGAN DAN PERKHIDMATAN YANG HARUS DIKELUARKAN.....	108
4.2.1 Jenis Barangan dan Perkhidmatan.....	111
4.2.2 Klasifikasi Keperluan Manusia dalam perspektif Konvensional.	112
4.3 BERAPA BANYAK BARANGAN DAN PERKHIDMATAN DIKELUARKAN	115
4.4 BAGAIMANA BARANGAN DAN PERKHIDMATAN DIKELUARKAN.	117
4.5 BAGAIMANA BARANGAN DAN PERKHIDMATAN DIGUNAKAN	119
4.5.1 Langkah Mewujudkan Kesederhanaan.	120
4.5.1.1 Pendidikan Akhlak.....	120
4.5.2 Implikasi Kesederhanaan Dalam Aktiviti Penggunaan.....	124
4.6 UNTUK SIAPA BARANGAN DAN PERKHIDMATAN DIKELUARKAN ...	126
4.6.1 Membantu Diri Sendiri Dan Tanggungan serta Keluarga Terdekat.	125
4.6.2 Membantu Masyarakat	125
4.7 KESIMPULAN	127

BAB KELIMA	129
TEORI GELAGAT PENGGUNA	129
5.1 KONSEP RASIONALITI DAN UTILITI.....	129
5.2 HOMO ECONOMICUS DAN KERASIONALAN EKONOMI	131
5.3 RASIONALISME DARIPADA PERSPEKTIF ISLAM.	132
5.4 KEHENDAK MANUSIA TIDAK TERBATAS DAN SUMBER-SUMBER TERHAD.	134
5.5 MENENTUKAN JUMLAH PERMINTAAN.....	137
5.6 MOTIF DAN MATLAMAT PERLAKUAN PENGGUNA	140
5.7 PENENTUAN PEMILIHAN BARANGAN DAN PERKHIDMATAN.	142
5.8 PERKARA-PERKARA YANG MEMPENGARUHI GELAGAT PENGGUNA.	144
5.8.1 Keyakinan Kepada Hari Akhirat.	145
5.8.2 Konsep Kejayaan Dalam Islam.....	145
5.8.3 Konsep Harta Dalam Islam.....	146
5.8.4 Konsep Barangan Dan Perkhidmatan.....	146
5.8.5 Etika Dalam Penggunaan.....	147
5.9 PERLAKUAN PENGGUNA.....	149
5.10 MATLAMAT PENGGUNA DALAM ISLAM.	153
5.11 KEPENTINGAN KEBAJIKAN MASYARAKAT SERTA CAMPURTANGAN KERAJAAN.....	157
5.11.1 Campurtangan Kerajaan	159
5.11.2 Peraturan-peraturan Am Bagi Campurtangan Kerajaan.	161
5.11.3 Batas-batas Campurtangan Kerajaan	163
5.12 KESIMPULAN.....	164
BAB KEENAM	165
RUMUSAN.....	165
BIBLIOGRAFI	176